

УДК 691:616.98

А.Г. КОРОЛЬОВ, канд. вет. наук
ННЦ «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини», Харків

ПРОФЕСОР Ф.В. ПІЛЬГЕР – ЗАСНОВНИК ВЕТЕРИНАРНОЇ ОСВІТИ У СХІДНІЙ УКРАЇНІ

У 2013 р. виповнилося 185 років з дня смерті одного з перших професорів Харківського університету Федора Васильовича Пільгера (1761–1828).

Харківський університет було відкрито в січні 1805 р. Його заснуванню передувала велика робота, що особливо активно розгорнулася у 1803–1804 рр. Титанічні зусилля великого просвітника Слобожанщини В.Н. Каразіна, активна підтримка його діяльності харківською громадськістю, особливо передовою, патріотично налаштованою українською інтелігенцією, дали свої плоди. Чимала заслуга в справі заснування навчального закладу належала також опікунові Харківського навчального округу графові Северину Потоцькому, який організував активну кампанію із залучення до вищого навчального закладу кращих представників європейської наукової думки.

Одним з перших, хто відгукнувся на заклик вирушити на «далекій Схід», яким із Німеччини здавалася Східна Україна, був професор ветеринарії Гессенського університету Франц Пільгер, уродженець м. Вецлара (Німеччина). На той час він уже був відомим ученим, випустив німецькою мовою двотомну працю «Систематичний посібник з теоретичної і практичної ветеринарії» (1801–1803).

Відразу ж після його приїзду до Харкова в 1806 р. з'ясувалося, що відкриття медичного факультету затримується. Талановитий і надзвичайно енергійний учений не сидить без діла. Увесь вільний час, що залишається від підготовки до читання лекцій і навчальних посібників, він присвячує вивченню місцевих умов – стану тваринництва в Україні, веде активну дослідницьку роботу, результати якої публікує в «Короткому міркуванні про ту, що лютує в деяких губерніях між рогатою худобою, заразу».

Незабаром Ф.В. Пільгер звертається до С.О. Потоцького з ретельно підго-

товленим проектом створення при університеті спеціального ветеринарного відділення, завданням якого стало б «ознайомлення з життям здорових тварин і лікування хворих, а також підготовка анатомічних препаратів». Крім того, проект передбачав організацію сільськогосподарської ферми, де б вирощувалися кормові трави, розвивалося «раціональне скотарство і конярство». На фермі планувалося влаштувати «зоотомічний театр» і клініку для лікування тварин.

Такі великі плани щодо розвитку ветеринарної науки, на жаль, не викликали схвалення опікуна навчального округу, й проект було «покладено під сукно». Сьогодні складно пояснити, чому Ф.В. Пільгеру відмовили в здійсненні цього проекту, хоча можна припустити, що справа полягала не так у відсутності коштів, як у рутинному складі мислення окружного начальства, яке не звикло до системного методу вирішення довгострокових завдань.

На медичному факультеті Ф.В. Пільгер завідував кафедрою лікування тварин. Він викладав курси із загальної і приватної порівняльної зоопатології, краніології (науки про будову черепів людини й тварин), вів спецкурс про методи правильного «вигодовування» худоби. У 1817 р. почав видавати перший у Російській імперії журнал з ветеринарії – «Українське домоводство». Та після виходу двох номерів через «непопулярність видання» справа зупинилася.

У вільний час учений лікував харків'ян, чим завоював надзвичайну популярність серед жителів. Проте, як дещо іронічно пише його колега, професор Д.Х. Роммель: «Просте, щасливе й дещо кінське лікування збуджувало заздрість усіх учнів Ескулапа».

Виявилось, що формально Ф.В. Піль-

гер не мав права лікувати людей, оскільки він не був «доктором медицини». Харківська лікарська управа вимагала від міністра внутрішніх справ Росії вгамувати «самозванця». Ф.В. Пільгер їде до Дерптського університету, де отримує диплом лікаря. Та це не вирішує його проблеми, оскільки в тяжбу вже втягнуто Міністерство народної освіти. Харківський губернатор І.І. Бахтін і 40 купців виступають із клопотанням на захист ученого, слава якого як цілителя зростає ще більше. Та лікарська управа стоїть намертво, зарахувавши Ф.В. Пільгера до «циганів і коновалів». На жаль, ми не знаємо кінця цієї дивовижної історії. Відомо лише, що професор Ф.В. Пільгер припинив викладати в університеті в 1823 р.

Помер учений у 1828 р. у Харкові й був похований на вже неіснуючому лютеранському кладовищі, де нині височіють будівлі банків і драматичного театру імені О.С. Пушкіна.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. **Багалеї Д.І.** Опыт истории Харьковского университета (по неизданным материалам). Т. 1 (1802–1815 г.) / Д.И. Багалеї. – Х., 1893–1898. – 1204 с.
2. **Медицинский** факультет Харьковского университета за первые сто лет его существования (1805–1905) / Под ред. проф. И.П. Скворцова и Д.И. Багалея. – Х., 1905–1906. – Ч. 1. – С. 9; Ч. 2. – С. 301.
3. **Роммель Д.Х.** Пять лет из истории Харьковского университета. Воспоминания профессора Роммеля о своем времени, о Харькове и Харьковском университете (1785–1815) / Д.Х. Роммель [Подготовил Я. Балеянский]. – Харьков, 1868. – XIV, 111 с.
4. **Фойгт К.К.** Историко-статистические записки об Императорском Харьковском университете и его заведениях, от основания Университета до 1859 г. / К. Фойгт. – Харьков, 1859. – С. 10. ☉

Одержано 23.12.2013